

Ольга КУЦОС,
orcid.org/0000-0002-9123-2813
кандидат філософських наук,
докторант кафедри слов'янських мов
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
(Київ, Україна) *olga_kutsos@ukr.net*

КОНЦЕПТИ НА ПОЗНАЧЕННЯ ДІЙ І ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВНІЙ СВДОМОСТІ: ПСИХОСЕМАНТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ КОНЦЕПТУАЛЬНОГО ПОЛЯ

Дослідження особливостей української мовної свідомості як такої, що відображує та втілює прояви національного характеру, з необхідністю призводить до аналізу концептів різних типів. Водночас матеріалів, які б висвітлювали концепти дії та процесів, майже немає. Визнаючи важливість дослідження таких концептів як невід'ємного компоненту національної мовної свідомості, ми проаналізували їх за допомогою авторського методу психосемантичного моделювання концептуального поля (на матеріалі асоціативних словників). Розроблений нами принцип психосемантичного моделювання концептуального поля ґрунтується на аналізі двох рівнів, психічного та семантичного. Психічний рівень включає тілесно-перцептивний (відчуття, сприйняття, конкретні уявлення), логіко-понятійний (узагальнення і систематизація внутрішніх властивостей і зв'язків реальності), емоційно-афективний (суб'єктивні стани, переживання, передчуття) та ціннісно-смысловий (ідеали, цінності, духовні смисли) компоненти. Семантичний рівень полягає у виділенні категорій речі (те, що може бути назване чи описане), властивості (те, що відрізняє одну річ від іншої) та відношення (наявність зв'язку між двома або кількома речами).

Об'єктом дослідження стали концепти «Боротьба», «Вибір», «Допомога», «Залежність», «Перемога», «Прагнення», «Розвиток». Проведений аналіз виявив, що для української мовної свідомості характерним є наступне: 1) концепт «Боротьба» має принципово важливий, фундаментальний характер, що відображує прагнення поступу, осмислених дій, руху вперед; 2) концепт «Вибір» засвідчує необхідність можливості обирати, здійснювати ті чи інші кроки за власним бажанням; 3) допомога сприймається не тільки як необхідна дія, а й як така, що викликає позитивні почуття, сприймається як беззаперечне благо; 4) залежність асоціюється переважно з нездоровими, шкідливими звичками, що руйнують фізичне та психічне здоров'я; 5) перемога має цілком позитивне смислове навантаження, проте сприймається вона як абстрактне поняття, не прив'язане до якихось подій чи осіб; 6) концепт «Прагнення» фіксує активність, дієвість, відсутність споглядальності, підкреслює готовність і здатність до позитивних зрушень, перетворень; 7) концепт «Розвиток» охоплює всі сфери буття, причому втілюється як у конкретному, так і в абстрактному вимірі.

Ключові слова: мовна свідомість, концептуальне поле, концепт дії, концепт процесу, психосемантичне моделювання, асоціативний словник.

Olga KUTSOS,
orcid.org/0000-0002-9123-2813
Candidate of Philosophical Sciences,
Doctoral student of the Department of Slavic Languages
Ukrainian State Dragomanov University
(Kyiv, Ukraine) *olga_kutsos@ukr.net*

CONCEPTS FOR MARKING ACTIONS AND PROCESSES IN UKRAINIAN LINGUISTIC CONSCIOUSNESS: PSYCHOSEMANTIC MODELING OF THE CONCEPTUAL FIELD

The study of the peculiarities of the Ukrainian linguistic consciousness as such, which reflects and embodies manifestations of the national character, necessarily leads to the analysis of concepts of various types. At the same time, there are almost no materials that would highlight the concepts of action and processes. Recognizing the importance of researching such concepts as an integral component of national linguistic consciousness, we analyzed them using the author's method of psychosemantic modeling of the conceptual field (based on the material of associative dictionaries). The principle of psychosemantic modeling of the conceptual field developed by us is based on the analysis of two levels, mental and semantic. The mental level includes the bodily-perceptual (sensation, perception, concrete ideas), logical-conceptual (generalization and systematization of the internal properties and connections of reality), emotional-affective

(subjective states, experiences, premonitions) and value-semantic (ideals, values, spiritual meanings) components. The semantic level consists in distinguishing the categories of thing (what can be named or described), property (what distinguishes one thing from another) and relation (the presence of a connection between two or more things).

The object of the study was the concepts "Struggle", "Choice", "Help", "Dependence", "Victory", "Aspiration", "Development". The conducted analysis revealed that the following is characteristic of the Ukrainian linguistic consciousness: 1) the concept "Struggle" has a fundamentally important, fundamental character, reflecting the desire for progress, meaningful actions, forward movement; 2) the concept "Choice" testifies to the need to be able to choose, to take certain steps at one's own will; 3) help is perceived not only as a necessary action, but also as something that causes positive feelings, is perceived as an undeniable good; 4) dependence is mainly associated with unhealthy, harmful habits that destroy physical and mental health; 5) victory has a completely positive meaning, but it is perceived as an abstract concept, not tied to any events or persons; 6) the concept "Aspiration" captures activity, effectiveness, lack of contemplativeness, emphasizes readiness and ability for positive changes, transformations; 7) the concept "Development" covers all spheres of existence, and is embodied in both concrete and abstract dimensions.

Key words: linguistic consciousness, conceptual field, action concept, process concept, psychosemantic modeling, associative dictionary.

Постановка проблеми. Дослідження особливостей української мовної свідомості як такої, що відображує та втілює прояви національного характеру, з необхідністю призводить до аналізу концептів різних типів. Ознайомлення з розробками, присвяченими українській концептосфері, засвідчує наявність дослідницького інтересу до концептів на позначення соціокультурних явищ, світоглядних феноменів, емоційних станів тощо. Водночас матеріалів, які б висвітлювали концепти дії та процесів, майже немає. Визначаючи важливість дослідження таких концептів як невід'ємного компоненту національної мовної свідомості, ми вирішили проаналізувати їх за допомогою авторського методу психосемантичного моделювання концептуального поля.

Аналіз досліджень. Знайомство з науковими матеріалами, присвяченими певним аспектам дій і процесів у лінгвістичному контексті, дозволило окреслити кілька основних напрямків досліджень: 1) граматичне підґрунтя вивчення відповідних мовних одиниць (Беляєва, 2017; Воловик, 2010); 2) лексика на позначення фізичних і психічних станів (Сіроштан, 2019); 3) фразеологічні аспекти дій, вчинків та поведінки (Венжинович, 2020); 4) літературна репрезентація концептів (Ярова, 2011); 5) термінологічні засади дій і процесів (Змійова, 2017; Полиця, 2015); 6) етнолінгвістичний підхід (Лабенко, 2018) тощо.

Водночас дослідження концептуального поля концептів на позначення дій і процесів досі залишається майже поза увагою вчених. Ми вважаємо, що для ліквідації цієї наукової прогалини доречно звернутися до матеріалів асоціативних експериментів, зафіксованих у відповідних словниках. Таким чином **мета статті** полягає у з'ясуванні особливостей концептів на позначення дій і процесів в українській мовній свідомості за допомогою психосемантичного моделювання концептуального поля.

Виклад основного матеріалу. У своєму дослідженні ми орієнтувалися на сучасний стан речей, тому аналізу підлягав матеріал двох новітніх українських асоціативних словників (Мартінек, 2008; Мартінек, Мітьков, 2021). До ядерної зони були віднесли слова-реакції, що представлені на рівні 4,1% і більше, до приядерної зони – від 1,1% до 4,0%, до периферійної зони – від 0,5% до 1,0%.

Розроблений нами принцип психосемантичного моделювання концептуального поля ґрунтується на аналізі двох рівнів, психічного та семантичного. Психічний рівень включає тілесно-перцептивний (відчуття, сприйняття, конкретні уявлення), логіко-понятійний (узагальнення і систематизація внутрішніх властивостей і зв'язків реальності), емоційно-афективний (суб'єктивні стани, переживання, передчуття) та ціннісно-смісловий (ідеали, цінності, духовні смисли) компоненти. Семантичний рівень полягає у виділенні категорій речі (те, що може бути назване чи описане), властивості (те, що відрізняє одну річ від іншої) та відношення (наявність зв'язку між двома або кількома речами).

Об'єктом дослідження стали концепти «Боротьба», «Вибір», «Допомога», «Залежність», «Перемога», «Прагнення», «Розвиток».

Слово-стимул «боротьба»

УАС2021: з собою (5,2%), війна (4,7%), перемога (3,3%), життя (2,8%), за життя (2,8%), бокс (2,3%), з ворогом (2,3%), бій (1,9%), з корупцією (1,9%), битва (1,4%), бійка (1,4%), за виживання (1,4%), за владу (1,4%), за волю (1,4%), за незалежність (1,4%), зло (1,4%), змагання (1,4%), сила (1,4%), спорт (1,4%), важка (0,9%), вести (0,9%), вічна (0,9%), з чимось (0,9%), за мир (0,9%), за місце (0,9%), за правду (0,9%), запекла (0,9%), на смерть (0,9%), світів (0,9%), сильна (0,9%), триває (0,9%).

Концепт «Боротьба»

На психічному рівні концепт «Боротьба» найбільше представлений логіко-понятійним

та цілісно-смысловим компонентом, на семантичному рівні – категорією відношення та речі. В українській мовній свідомості боротьба пов'язана перш за все з абстрактними поняттями: категорія речі відображує бінарне сприйняття боротьби у воєнному (*війна, битва, бійка*) та спортивному (*бокс, змагання, спорт*) сенсі; категорія відношення демонструє виразний ціннісний, філософсько-світоглядний компонент (*за волю, за життя, за незалежність, за правду*). Матеріальний вимір відсутній, адже навіть тілесно-перцептивний компонент вказує на боротьбу з собою чи з ворогом, а не за блага цивілізації. Важливість, принциповість боротьби підкреслюється менш вираженою, але все ж таки наявною категорією властивості: з логіко-понятійної точки зору вона *важка, сильна*, з емоційно-афективної – *запекла, на смерть*, а з ціннісно-смыслові – *вічна*. Таким чином, для української мовної свідомості концепт «Боротьба» має принципово важливий, фундаментальний характер, що відображує прагнення поступу, осмислених дій, руху вперед.

Слово-стимул «вибір»

УАС2008: *можливість* (3,9%), *вільний* (3,0%), *правильний* (3,0%), *професія* (3,0%), *важкий* (2,5%), *важливий* (2,5%), *мій* (2,5%), *проблема* (2,0%), *професії* (2,0%), *альтернатива* (1,5%), *життя* (1,5%), *вагання* (1,5%), *асортимент* (1,0%), *важко* (1,0%), *великий* (1,0%), *відсутність* (1,0%), *власний* (1,0%), *поганий* (1,0%), *розгубленість* (1,0%), *свідомий* (1,0%), *хороший* (1,0%), *шанс* (1,0%), *шлях* (1,0%).

Концепт «Вибір»

На психічному рівні в концептуальному полі концепту «Вибір» переважає логіко-понятійний компонент, відчутний також ціннісно-смысловий; на семантичному рівні помітні перш за все категорії речі та властивості. Концепт «Вибір» виразно характеризується в рамках синонімічного ряду: *альтернатива, вагання, можливість, асортимент*, що підкреслює відсутність заданості, приреченості. Крім того, в українській мовній свідомості концептуальне поле багате на атрибутиви: з логіко-понятійної точки зору вибір може бути *важким, правильним, великим, свідомим*, а у ціннісно-смысловому контексті він *важливий, вільний, поганий, хороший*. Незначна наявність асоціативних слів, що належить до категорії відношення, вказує на вторинність об'єкта; головною є саме можливість обирати, здійснювати ті чи інші кроки за власним бажанням.

Слово-стимул «допомога»

УАС2008: *швидка* (10,4%), *друг* (4,0%), *вдячність* (2,5%), *вчасна* (2,5%), *добро* (2,5%), *друга*

(2,5%), *батькам* (2,0%), *друзям* (2,0%), *підтримка* (2,0%), *рука* (2,0%), *дружня* (1,5%), *комусь* (1,5%), *медична* (1,5%), *гуманітарна* (1,0%), *гроші* (1,0%), *друзі* (1,0%), *друзів* (1,0%), *лікар* (1,0%), *матеріальна* (1,0%), *медичина* (1,0%), *мені* (1,0%), *милосердя* (1,0%), *подяка* (1,0%), *поміч* (1,0%), *потреба* (1,0%), *потрібна* (1,0%), *радість* (1,0%), *скора* (1,0%), *турбота* (1,0%), *швидко* (1,0%).

Концепт «Допомога»

На психічному рівні найбільш вираженими є логіко-понятійний та тілесно-перцептивний компоненти, на семантичному рівні представлені усі три категорії – речі, властивості та відношення. Дуже помітною є присутність асоціативних реакцій *друг, друзі, друга, друзям, друзів, дружня*, що вказує на міцний смысловий зв'язок допомоги з дружнім оточенням. При цьому виразним є сприйняття друзів і як суб'єктів, і як об'єктів дії, тобто допомога розуміється як двоспрямований процес. Слід зазначити, що у мовній свідомості відчувається медична складова концептуального поля: *лікар, медицина, швидка, медична*. Крім того, важливими є асоціативні реакції, пов'язані зі світоглядною, ціннісною та емоційною сферою: *вдячність, добро, милосердя, радість*. Таким чином, допомога сприймається не тільки як необхідна дія, а й як така, що викликає позитивні почуття, сприймається як беззаперечне благо.

Слово-стимул «залежність»

УАС2008: *наркотики* (6,6%), *куріння* (4,7%), *від когось* (3,3%), *незалежність* (3,3%), *алкоголь* (2,8%), *від батьків* (2,8%), *погано* (2,4%), *алкогольна* (1,9%), *гроші* (1,9%), *неволя* (1,9%), *сигарети* (1,9%), *батьки* (1,4%), *воля* (1,4%), *наркотик* (1,4%), *від наркотиків* (0,9%), *від чогось* (0,9%), *залежати* (0,9%), *зв'язок* (0,9%), *кабала* (0,9%), *курити* (0,9%), *небажана* (0,9%), *потреба* (0,9%), *рабство* (0,9%), *тюрма* (0,9%).

Концепт «Залежність»

На психічному рівні в концептуальному полі концепту «Залежність» переважає тілесно-перцептивний компонент, на семантичному рівні – категорія речі та відношення. На відміну від попередніх аналізованих концептів, у даному випадку маємо відчутний акцент саме на матеріальному вимірі. В українській мовній свідомості залежність пов'язана переважно з такими поняттями, як *наркотики, алкоголь, сигарети*, а також *гроші*, і характеризуються вони вкрай негативно: в межах емоційно-афективного та ціннісно-смыслового компонентів концептуального поля виділяються асоціати *кабала, рабство, неволя*. Залежність *небажана*, її присутність – це *погано*. Таким чином, залежність асоціюється переважно

з нездоровими, шкідливими звичками, що руйнують фізичне та психічне здоров'я.

Слово-стимул «перемога»

УАС2008: *радість* (19,9%), *війна* (4,2%), *ура* (3,7%), *поразка* (3,2%), *щастя* (2,3%), *Вікторія* (1,9%), *ура!* (1,9%), *ворог* (1,4%), *гордість* (1,4%), *над ворогом* (1,4%), *слава* (1,4%), *гра* (0,9%), *очікувана* (0,9%), *прапор* (0,9%), *приз* (0,9%), *свято* (0,9%), *сила* (0,9%), *слова* (0,9%), *у війні* (0,9%), *чемпіон* (0,9%), *червона* (0,9%).

Концепт «Перемога»

На психічному рівні концептуальне поле концепту «Перемога» представлене тілесно-перцептивним, логіко-понятійним та емоційно-афективним компонентами, на семантичному рівні – переважно категорією речі. Асоціативні реакції демонструють три основні смислові лінії: по-перше, це воєнний контекст (*ворог, війна, прапор*), по-друге, спортивний (*приз, чемпіон, гра*), по-третє, емоційний (*радість, гордість, слава, щастя*). Таким чином, поняття перемоги має цілком позитивне смислове навантаження. Разом із тим, конкретизація відсутня: перемога сприймається як абстрактне поняття, не прив'язане до якихось подій чи осіб.

Слово-стимул «прагнення»

УАС2021: *бажання* (8,0%), *мета* (5,0%), *ціль* (5,0%), *мрія* (4,0%), *до кращого* (3,0%), *до чогось* (3,5%), *жити* (3,0%), *досягнення* (2,0%), *чогось* (2,0%), *щастя* (2,0%), *до знань* (1,5%), *досягти* (1,5%), *краще* (1,5%), *кращого* (1,5%), *бути* (1,0%), *велике* (1,0%), *волі* (1,0%), *воля* (1,0%), *допомогти* (1,0%), *зробити* (1,0%), *перемога* (1,0%), *успіх* (1,0%), *хотіти* (1,0%), *чогось кращого* (1,0%).

Концепт «Прагнення»

На психічному рівні в концептуальному полі концепту «Прагнення» переважає логіко-понятійний компонент, відчутним є ціннісно-смисловий; на семантичному рівні найбільш помітними є категорії відношення та речі. До категорії речі відноситься ядерна зона: прагнення в українській мовній свідомості пов'язане перш за все з *бажанням, метою, цілью*, тобто з синонімічними поняттями. З іншого боку, категорії відношення нема в ядерній зоні, лише у приадресній та периферійній, проте представлена вона більш широко. Прагнення – це процес, спрямований на об'єкт (*до знань, до кращого, щастя, волі*) або інший процес чи дію (*досягти, жити, допомогти, зробити*). Помітними є реакції *краще, кращого, до кращого, чогось кращого*. Таким чином, українська мовна свідомість фіксує активність, дієвість, відсутність споглядальності, під-

креслює готовність і здатність до позитивних зрушень, перетворень.

Слово-стимул «розвиток»

УАС2021: *дитина* (6,1%), *дитини* (4,7%), *людини* (4,7%), *події* (3,8%), *суспільства* (3,8%), *деградація* (2,8%), *науки* (2,8%), *ріст* (2,8%), *мови* (2,3%), *навчання* (2,3%), *прогрес* (1,9%), *саморозвиток* (1,9%), *еволюція* (1,4%), *людства* (1,4%), *особистості* (1,4%), *розум* (1,4%), *швидкий* (1,4%), *діти* (0,9%), *життя* (0,9%), *загальний* (0,9%), *книги* (0,9%), *мовлення* (0,9%), *мозок* (0,9%), *особистість* (0,9%), *поступовий* (0,9%), *спад* (0,9%), *тіла* (0,9%), *успіх* (0,9%), *читати* (0,9%).

Концепт «Розвиток»

На психічному рівні найбільш вираженим є логіко-понятійний компонент, на семантичному – категорії речі та відношення. Відчутною є синонімія в асоціатах: *еволюція, навчання, прогрес, ріст, успіх*, менш вираженою є антонімія: *деградація, спад*. Тілесно-перцептивний компонент засвідчує, що в українській мовній свідомості розвиток пов'язаний передусім з людьми в цілому та дітьми зокрема (*дитина, діти, дитини, людини*). Крім того, концептуальне поле містить асоціативні слова на позначення когнітивних та лінгвістичних дій, процесів та понять (*мозок, книги, мови, мовлення, читати*). Логіко-понятійний компонент вказує на наявність розвитку *людства, науки, особистості, суспільства*. Таким чином, концепт «Розвиток» має глобальний характер, адже стосується як конкретного, так і абстрактного виміру буття.

Висновки. Підсумовуючи вищесказане, зазначимо, що для української мовної свідомості характерним є наступне: 1) концепт «Боротьба» має принципово важливий, фундаментальний характер, що відображує прагнення поступу, осмислених дій, руху вперед; 2) концепт «Вибір» засвідчує необхідність можливості обирати, здійснювати ті чи інші кроки за власним бажанням; 3) допомога сприймається не тільки як необхідна дія, а й як така, що викликає позитивні почуття, сприймається як беззаперечне благо; 4) залежність асоціюється переважно з нездоровими, шкідливими звичками, що руйнують фізичне та психічне здоров'я; 5) перемога має цілком позитивне смислове навантаження, проте сприймається вона як абстрактне поняття, не прив'язане до якихось подій чи осіб; 6) концепт «Прагнення» фіксує активність, дієвість, відсутність споглядальності, підкреслює готовність і здатність до позитивних зрушень, перетворень; 7) концепт «Розвиток» охоплює всі сфери буття, причому втілюється як у конкретному, так і в абстрактному вимірі.

Наведені висновки є частиною ширшого дослідження, що стосується висвітлення особливостей українського національного характеру, зокрема поведінково-реактивної концептоструктури мегаконцепту «Національний характер».

Також воно є частиною наукової розвідки, присвяченої компаративному аналізу мовної свідомості представників різних націй. Подальші розробки покликані уточнити і поглибити здійснене дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Беляєва А. В. Когнітивні механізми вербалізації концепту «Освіта»: зіставний аналіз дієслів-вербалізаторів. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологічна*. 2017. Вип. 66. С. 13–16.
2. Венжинович Н. Фразеологізми української мови на позначення дій, вчинків, поведінки людини (на матеріалі прози закарпатоукраїнського письменника Мирослава Дочинця). *Studia Slavica Academiae Scientiarum Hungaricae*. 2020. Вип. 65. С. 393–409.
3. Воловик Л. Б. Словотвірні концепти німецьких префіксальних дієслів – економічних термінів. *Нова філологія*. 2010. Вип. 37. С. 21–25.
4. Змійова І. В., Калюжна А. Б. Злочин як категоріальний концепт та категорія. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна*. 2017. Вип. 86. С. 87–94.
5. Лабенко О. В. Концепт «Хвороба» в українській, англійській та французькій мовах: етнолінгвістичний ракурс. *Львівський філологічний часопис*. 2018. Вип. 4. С. 49–53.
6. Мартінек С. Український асоціативний словник. Від стимулу до реакції. Т. 1. Львів: ПАІС, 2008. 344 с.
7. Мартінек С., Митьков В. Український асоціативний словник. Від стимулу до реакції. Т. 3. Львів: ПАІС, 2021. 544 с.
8. Полиця Т. Д. Термінополе концепту «Думка». *Термінологічний вісник*. 2015. Вип. 1. С. 83–93.
9. Сіроштан Т. В., Костенко Г. О. Лексика на позначення фізичних і психічних станів людини в сучасній українській мові. *Мова. Свідомість. Концепт: Збірник наукових статей*. Мелітополь, 2019. Вип. 9. С. 26–29.
10. Ярова Л. О. Концепт «Злочин» та особливості його мовної репрезентації в оповіданнях Агати Крісті. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*. 2011. Вип. 96. Т. 1. С. 136–140.

REFERENCES

1. Bieliaieva A. V. Kohnityvni mekhanizmy verbalizatsii kontseptu “Osvita”: zistavnyi analiz diiesliv-verbalizatoriv [Cognitive mechanisms of verbalization of the concept “Education”: comparative analysis of verbalizing verbs]. *Scientific notes of the National University “Ostroh Academy”. Series: Philological*. 2017. V. 66. Pp. 13–16. [in Ukrainian]
2. Venzhynovych N. Frazeeolohizmy ukrainskoi movy na poznachennia dii, vchynkiv, povedinky liudyny (na materialii prozy zakarpatoukrainskoho pysmennyka Myroslava Dochynetsia) [Phraseologisms of the Ukrainian language to denote human actions, deeds, behavior (based on the prose material of the Transcarpathian Ukrainian writer Myroslav Dochynets)]. *Studia Slavica Academiae Scientiarum Hungaricae*. 2020. V. 65. Pp. 393–409. [in Ukrainian]
3. Volovyk L. B. Slovtvorni kontsepty nimetskykh prefiksalnykh diiesliv – ekonomichnykh terminiv [Word-forming concepts of German prefix verbs – economic terms]. *New philology*. 2010. V. 37. Pp. 21–25. [in Ukrainian]
4. Zmiiova I. V., Kaliuzhna A. B. Zlochyn yak katehoriialnyi kontsept ta katehoriia [Crime as a categorical concept and category]. *Bulletin of V. N. Karazin Kharkiv National University*. 2017. V. 86. Pp. 87–94. [in Ukrainian]
5. Labenko O. V. Kontsept “Khvoroba” v ukrainskii, anhliiskii ta frantsuzkii movakh: etnolinhvistychnyi rakurs [The concept of “Disease” in Ukrainian, English and French languages: an ethnolinguistic perspective]. *Lviv Philological Magazine*. 2018. V. 4. Pp. 49–53. [in Ukrainian]
6. Martinek S. Ukrainskyi asotsiatyvnyi slovnyk. Vid stymulu do reaktsii. [Ukrainian associative dictionary. From stimulus to response.]. V. 1. Lviv: PAIS, 2008. 344 p. [in Ukrainian]
7. Martinek S., Mitkov V. Ukrainskyi asotsiatyvnyi slovnyk. Vid stymulu do reaktsii [Ukrainian associative dictionary. From stimulus to response.]. V. 3. Lviv: PAIS, 2021. 544 p. [in Ukrainian]
8. Polytisia T. D. Terminopole kontseptu “Dumka” [Terminological field of the concept “Opinion”]. *Terminological gazetteer*. 2015. V. 1. Pp. 83–93. [in Ukrainian]
9. Siroshstan T. V., Kostenko H. O. Leksyka na poznachennia fizychnykh i psykhychnykh staniv liudyny v suchasni ukrainskii movi [Vocabulary for the designation of physical and mental states of a person in the modern Ukrainian language]. *Language. Consciousness. Concept: Collection of scientific articles*. Melitopol, 2019. V. 9. Pp. 26–29. [in Ukrainian]
10. Yarova L. O. Kontsept “Zlochyn” ta osoblyvosti yoho movnoi reprezentatsii v opovidanniakh Ahaty Kristi [The concept of “Crime” and features of its linguistic representation in Agatha Christie’s stories]. *Proceedings. Series: Philological sciences (linguistics)*. 2011. V. 96. Part 1. Pp. 136–140. [in Ukrainian]